

Agressiooni defineerimine julgeolekukonfliktis

MA Merle Maigre

Vabariigi Presidendi julgeolekunõunik

Agressiooni mõiste sisustamisel tuleb lähtuda kehtivast rahvusvahelisest õigusest. Teise maailmasõja järel püüti ÜRO põhikirjaga luua süsteem, mis piirab riikide õigust ühepoolselt otsustada relvastatud jõu kasutamise üle rahvusvahelistes suhetes. Riikidele jäi alles võõrandamatu õigus enesekaitsele, kuid seda reglementeerib ÜRO põhikirja artikkel 51. Enesekaitse teostamise eelduseks on "agressiooni" ehk "relvastatud rünnaku" toimumine. Aga mida tähendab relvastatud rünnak? Siinkohal ei eksisteeri ühtset objektiivset lävendit.

Ettekanne käsitleb õigusliku analüüsi olulisust Eesti riigikaitstes ning faktoreid Ukraina kriisi eel ja järel, mis on mõjutanud agressiooni määretlemist rahvusvahelises õiguses. Teave on relv, mida peame oskama oskuslikult kasutada. Rahvusvahelise õiguse kui keele mõistmine aitab anda selgeid ja ühemõttelisi hinnanguid toimuva kohta võimalikus julgeolekukonfliktis. See on osa meie "pehmest jõust".

1. 2014.a alates on Venemaa tegevus Ukraina kriisis loonud uue julgeolekupoliitilise olukorra, kus agressioon võib toimida varjatult ning sõja- ja rahuaja eristamine pole selgelt ega üheselt võimalik. Mõjutamaks teise riigi käitumist, kasutavad riigid sõjalise ründe või sellega ähvardamise asemel ja eel üha enam teisi, mittesõjalisi vahendeid, mis varieeruvad majanduslikest ja diplomaatilisest meetmetest psühholoogilise sõjapidamiseni.
2. Relvastatud jõu kasutamise õiguslik regulatsioon Eestis. Jõu kasutamine kaitseväge poolt ja "pädeva ülema" poolt riigi sõjaliseks kaitsmiseks rahuajal. 1939. aasta baaside leping ja püssipauguta Eesti iseseisvuse loovutamise süü meie ühiskonna kollektiivses mälus.
3. Rahvusvaheline õigus agressiooni defineerimisest, rünnaku omistamisest ja õigusest enesekaitsele. Vaidlused rahvusvahelise õiguse olemuse ja kehtivuse üle piirsituatsioonides, samuti jõu ja õiguse vahekorra üle rahvusvahelistes suhetes.
4. Agressioonist ÜRO teavitamine. Sõjalise ja õigusliku hinnangu kasutamine strateegilise kommunikatsiooni vahendina. Väikeriikide jaoks on oluline suutlikkus väljendada end rahvusvahelise õiguse keeles proaktiivselt, selgelt ja kindlalt.